

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ “НЕОФИТ РИЛСКИ”
БЛАГОЕВГРАД
ПРАВНО-ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА “МЕЖДУНАРОДНО ПРАВО И
МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ”

ГЕРГАНА ВАСИЛЕВА ГЕОРГИЕВА

АВТОРЕФЕРАТ

ЕЗИКОВОТО МНОГООБРАЗИЕ В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ - ПРОБЛЕМИ И ТЕНДЕНЦИИ

Автореферат на дисертационен труд
за присъждане на образователната и научна степен „доктор” по
научна специалност „Международно право и международни
отношения” с шифър: 05.05.15

Научен ръководител:
Доц. д-р Габриела Белова

Рецензенти:
1. Проф. д-р Милан Миланов
2. Проф. д-р Васил Г. Райнов, дн

Благоевград, 2012 г.

Дисертационният труд на тема: **„Езиковото многообразие в Европейския съюз – проблеми и тенденции”** е обсъден на заседание на катедра „Международно право и международни отношения”, Правно-исторически факултет към ЮЗУ „Неофит Рилски” – Благоевград на 17.09.2012 г. с протокол № 2 и насочен за защита пред научно жури.

Дисертационният труд се състои от увод, четири глави, заключение и библиография с обем от 266 страници.

Дисертационният труд е съобразен със законодателството на Република България, действащо към м. юни 2012 г.

Защитата на дисертационния труд ще се състои на
07.12.2012 г. от _____ в зала _____

Автор: Гергана Василева Георгиева

Заглавие: Езиковото многообразие в Европейския съюз –
проблеми и тенденции

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ	4
1. Актуалност на темата	4
2. Обект и предмет на дисертационния труд	7
3. Цел и задачи на изследването	8
4. Теза на изследването	9
5. Методология на изследването	10
6. Източници на дисертационния труд	10
7. Практическо значение на научната разработка	10
II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	11
III. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	11
IV. СПРАВКА ЗА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ	21
V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА	23

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Актуалност на темата

Политиката на езиково многообразие в Европейския съюз представлява оригинална, специфична и изключително актуална дейност, която с основание привлича интереса на международната общност, тъй като тя е единствена по рода си. Както всяка друга от общите политики на ЕС – селскостопанска политика, търговска политика, политика на конкуренция, така и политиката на езиково многообразие е свързана с множество проблеми, които изискват самостоятелно и цялостно изследване. В съвременния свят повече от всякога хората се нуждаят от владеене на езици, а в Европейския съюз, характеризиращ се с четирите свободи на движение, езиковите познания и култура са от особена значимост, поради което Европейската комисия предприема целенасочени действия за насърчаване на изучаването на чужди езици. Многообразието от езици в Европейския съюз спомага за доближаване на политиките на Съюза до неговите граждани, като по този начин утвърждава неговата легитимност, прозрачност и ефективност. Навлизането на специализирани европейски термини обаче създава и множество проблеми не само за обикновените граждани, но и за преводачите на специализирана литература. Въпреки неяснотата на понятията, която се поражда у специалистите и често неточно представените изрази, имена, съкращения и др., Европейският съюз се стреми да опази, поддържа и да направи лингвистичното разнообразие достъпно за хората. В Съюза се общува на всички официални езици, като с присъединяването на нови държави към ЕС техните езици също се добавят към общия брой. Логично би било да се зададе въпросът защо е нужна толкова сложна система, вместо да се използват само два, три или няколко езика, както правят други международни организации? Отговорът на този въпрос се съдържа както в

самата същност на Европейския съюз като обединение *sui generis*, така и в ролята на Комисията като „пазителка на договорите”, които дават правното основание за съществуването на ЕС.

Ролята на Комисията е да служи на Европейския съюз и на неговите граждани – общност, твърде различна от общностите, с които работят традиционните междуправителствени организации. Законодателството на ЕС следва да бъде публикувано на официалните езици на всички държави-членки, тъй като то е обвързващо по отношение на физическите и юридическите лица. Затова гражданите и националните съдилища би трябвало да могат да го четат и разбират и прилагат на родните си езици. Много преди да настъпи този момент обаче законодателните предложения трябва да бъдат публикувани за максимално широко обсъждане на всички равнища – европейско, национално и местно – във форма, достъпна не само за юристи, филолози и дипломати или експерти по европейска интеграция. Всеки гражданин на Съюза има правото да се обърне към европейските институции на официалния език, избран от самия него. Това е въпрос на демократичност и прозрачност.

Ето защо в самото начало на европейския проект, от който възниква Европейската общност, а по-късно и Европейският съюз, е решено, че официални езици ще бъдат езиците (отначало четири на брой) на държавите-членки. Този принцип е утвърден в Регламент № 1 от 1958 г., който се изменя всеки път, когато към ЕС се присъединява нова държава, за да се включи нейният език или езици.

Причините не са свързани единствено със законодателството на Европейския съюз. Институциите на ЕС следва да бъдат максимално достъпни и отворени както за националните ведомства и институции, така и за различни групи на гражданското общество в държавите-членки. Комисията счита за свой дълг да съдейства за изграждането на

демократична култура, в която личните, местните, регионалните и националните черти се уважават и защитават.

С разширяването на Европейския съюз се увеличават и практическите трудности, свързани с това да се предоставя еднакъв статут на езиците на влизащите в състава на ЕС националности. Всеки друг подход обаче би изменил на основополагащата философия на Европейския съюз, ако потисне езиците на неговите народи.

Актуалността на дисертационния труд се определя още от отсъствието на самостоятелно задълбочено изследване на феномена езиково многообразие като политика на Европейския съюз, както в българската, така и в чуждестранната научна литература. Подобна празнота в българската научна литература най-вероятно се дължи на факта, че избраната тема е нова, донякъде противоречива (в смисъл, че провокира лансирането на различни възгледи) и в процес на концептуално осмисляне. Що се отнася до разработките на чуждестранните изследователи, те засягат само отделни аспекти на анализирания в дисертацията проблеми и традиционно са част от трудове, посветени на общите политики или на правото на ЕС въобще. В преобладаващата си част заглавията, използвани за изготвяне на дисертацията, са публикувани след 2000 г., което е още едно потвърждение за актуалността на темата.

Все още не съществува достатъчно единство по въпроса за унифицирането на терминологията на Европейския съюз на български език. Наличието на подразбираща се стандартизация се защитава преди всичко от учени, работещи в областта на международните отношения, международното публично право, както и част от учените по право на ЕС и европейската политическа интеграция. Тезата за липсата на такава кодификация (или поне поставянето на акцента върху факта, че тя не е изрично призната) се поддържа от другата група изследователи по мултилингвизъм, политическа лингвистика и право на ЕС.

Актуалността на дисертацията може да се търси и по линия на непрекъснатата съпоставка, винаги когато разглежданата проблематика позволява, на действащата в момента езикова политика с практиката на националните съдилища и спецификата на целевия език.

2. Обект и предмет на дисертационния труд

ОБЕКТ на настоящето изследване е езиковото многообразие като политика на Европейския съюз. Обективната динамика на съвременното международно право, както и все по-глобализиращите се международни отношения, предпоставят необходимостта от анализ на положението в тях на единствения по рода си мултилингвизъм в Съюза, проблемите, които той предизвиква и тенденциите за развитието на политиката за многоезичие, каквато е и темата на дисертационния труд.

Изясняването на **ПРЕДМЕТА** на изследване в дисертационния труд следва да започне с проблемите, които възникват поради мултилингвистичната природа на правото на ЕС. Акцентът в работата е върху някои дела от практиката на Съда на Европейския съюз (до влизането в сила на Договора от Лисабон - Съда на Европейските общности), които ярко илюстрират трудността при тълкуване на многоезични текстове. В същото време, що се отнася до употребата на езика, в момента се намираме в преходна фаза, характеризираща се с нарастващо изискване за ефективни комуникационни средства. В този контекст се приема, че английският език функционира като универсален език и че е твърде вероятно да продължи да играе такава роля. От друга страна, става все по-ясно, че той не е достатъчен и че мултилингвизмът също се разпространява и колкото повече се разпространява английският език, толкова повече знанието на този език се приема за даденост и престава да бъде предимство. Следователно са необходими много стратегии и инициативи за насърчаване на малцинствени езици, за да се справим ефективно с предизвикателствата на

глобализацията се свят. Английският език като универсален не следва да бъде идеализиран или критикуван, както често се случва в днешно време, а по-скоро използван наравно с всички налични езикови източници, тъй като именно езиците са тези, които помагат на Европа да функционира като истинска общност.

В дисертационния труд се изясняват понятия като евролингвистика и политическа лингвистика, като се акцентира върху необходимостта от кодификация на терминологията на Европейския съюз в българския език от специалисти, наречени юристи-лингвисти. Прави се анализ на проблемите в българския език, които възникват с навлизането на еврожаргона, и се предлагат модели за решаване на езикови въпроси.

Предмет на разглеждане в работата са и тенденциите и перспективите за развитие на политиката на езиково многообразие.

3. Цел и задачи на изследването

Настоящото научно изследване е насочено към постигане на следната **ЦЕЛ**: *да се открие същността на езиковото многообразие и неговите най-общи характеристики, да се анализират проблемите, произтичащи от това разнообразие и да се дадат предложения за справяне с някои от тях, в частност стандартизирането на терминологията на Европейския съюз в българския език.*

Съобразно така определените предмет и цел на изследването се поставят следните **ЗАДАЧИ**:

1. Да се разгледат и анализират основните практически проявления на езиковото многообразие като политика на Европейския съюз.

2. Да се открие неизбежната връзка между правото и езика, както и между политиката и езика.

3. Да се представят тенденциите в развитието на политиката за езиково многообразие в Европейския съюз, тъй като инициативите и целите на Европейската комисия спрямо многоезичието са изправени пред множество предизвикателства.

4. Да се изведат конкретни изводи и препоръки относно стандартизирането на терминологията на Европейския съюз.

5. Стремеж за обогатяване на българската научна литература по разглеждания проблем, както и постигане на практически ползи от труда за българския процес към справяне със значителни езикови проблеми и от гледна точка на международните отношения и международното право.

4. Теза на изследването

В контекста на синтезираните концептуални виждания може да бъде формулирана следната **ТЕЗА**:

Въпреки проблемите, които поражда мултилингвистичната политика на Европейския съюз, езиковото многообразие всъщност не пречи, а помага при тълкуване на текстове, било то от правен, политически или общ характер. Отчитайки факта, че многоезичието създава допълнителната несигурност към значението на текста, точно това значение обаче може да се окаже уместно интерпретирано, когато се разглежда през призмата на няколко езика. Прави се сравнение между монолингвистичните езикови модели и мултилингвистичните, изяснявайки някои въпроси относно превода на документи, но все пак фокусът на дисертацията е върху разнообразието от езици, характеризиращи Европейския съюз като уникален. В тази връзка втората теза или по-скоро **ПОДТЕЗА** се изразява в следното - независимо дали се използва като инструмент за тълкуване на текстове или като последно средство, преводът със сигурност се свързва с интерпретацията и обяснението на специфичните особености на правото на ЕС.

5. Методология на изследването

Комплексният характер и интердисциплинарното естество на темата, която представлява пресечна точка между правото, европеистиката, международните отношения и лингвистиката, предполага използваната методология на изследване. За постигане на поставените научно-изследователски задачи са използвани както общите логически методи, така и специфичните за международното публично право и международните отношения методи, сред които акцентът пада върху: нормативния, формално-логическия метод на дедукцията, метода на индукцията, сравнителноправен анализ, системен метод на анализ, правен анализ, политологичен метод, критичен подход и исторически метод.

6. Източници на дисертационния труд

Източници на настоящето проучване са предимно български и международноправни изследвания. Разгледани са и са тълкувани дела от Съда на Европейския съюз (общо 35 на брой). Сред използваната литература са налице изследвания както в областта на международното и българското право, така и на правото на ЕС, външните отношения, външната политика на Съюза и езикознанието.

7. Практическо значение на научната разработка

Практическото значение на изследването може да бъде обобщено в няколко насоки:

➤ основните положения, изводи и предложения могат да поставят основата за бъдещо унифициране на терминологията на Европейския съюз;

➤ дисертационният труд съдейства за популяризиране на идеята за езиково многообразие като възможност за по-добро бъдеще за Европа;

➤ резултатите от изследването може да допринесат за осъвременяване на процеса на обучение на студентите и за подпомагане на експертите в областта на европеистиката, международните отношения, правото и езикознанието при тяхната дейност.

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертацията е в обем от 266 страници, в това число приложенията (7 на брой) и библиографията. Научният апарат обхваща 499 бележки под линия. Приложен е списък на цитираните в дисертацията дела от Съда на Европейския съюз. Към труда е добавена и библиографична справка на използваната и цитирана литература, която съдържа общо 219 заглавия на кирилица и латиница.

В структурно отношение дисертационният труд се състои от увод, четири глави, заключение и библиография.

III. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В **увода** е обоснована актуалността и обществената значимост на разглеждания проблем. Посочени са обектът, предметът, целта и задачите на дисертационното изследване. Изяснена е основната цел на изследването и са конкретизирани основните задачи, произтичащи от поставената цел.

Формулирана е основната теза на дисертацията, съгласно която макар многоезичието да създава допълнителна несигурност към значението на текста, точно това значение обаче може да се окаже уместно интерпретирано, когато се разглежда през призмата на няколко езика.

Глава първа

Политиката на езиково многообразие

в Европейския съюз – същност и общи характеристики

Глава първа е посветена на същността и общите характеристики на политиката на езиково многообразие в Европейския съюз. Тя се състои от четири части. В първа точка е отделено внимание на факти, явления и събития, проследяващи историята на европейската обединителна идея и някои ярки представители в различни епохи. Този исторически преглед показва, че макар десетилетия наред Европейският съюз да е ангажиран в по-голяма степен с други аспекти на европейската интеграция, той горещо подкрепя една специфична политика, наречена политика на езиковото и културно многообразие. Европейската комисия провежда политики в осемнадесет различни области на обществения живот, но едва ли е случаен фактът, че една от основните е комуникационната политика на Европейския съюз, тъй като за всеки от нас е ясно, че когато отива в друга държава членка, част от Общността, едни от първите проблеми, с които се сблъсква както обикновеният човек, така и специалистът, са езикът, европейските термини и смисълът, който Брюксел влага в различните думи. Комуникацията в обществото се извършва предимно чрез използване на различни езици, а тяхната същност и функции се изучават от езиковедите или лингвистите.

Във втора точка са разгледани официалните езици на Европейския съюз. Първата подточка се фокусира върху езиковото многообразие като културна и демократична основа на Европейския съюз. Изброени са официалните езици на Съюза – до момента 23 на брой – и е проследена процедурата по решаване за използване на официален език от всяка държава-членка. Отговорността на ЕС да запазват лингвистичното многообразие показва, че той се стреми не да заличи

националните или регионални характеристики и да ги замени с „европейско” еднообразие, както твърдят някои критици.

Втората подточка е посветена на понятията мултилингвизъм и монолингвизъм. Основната съпоставка е между многоезична Европа и едноезична Америка, като целта е не да се отрече едното от другото, а да се признаят ползите и от двете, като се акцентира върху предимствата на разноезичието и богатството от владеење на чужди езици. Анализирани са основополагащи понятия като народ, нация, национализъм, патриотизъм и други подобни.

В третата подточка е отделено внимание на изучаването и говоренето на други езици, което помага да станем по-отворени към другите, към тяхната култура и възгледи и подобрява познавателните ни способности и боравенето с майчиния език; позволява ни също така да се възползваме от свободата да работим или учим в друга държава-членка. Застъпена е ролята на училището в изучаването на езици, която включва повече от езиково обучение и не се ограничава до осигуряването на преподаватели по езици. Всяко училище има нужда от последователна и единна политика, опираща се на смесването на езици и култури в местната общност и отдаваща необходимото значение на владеењето на един или много езици, на практическите умения в използването и изучаването им.

Третата точка представя организацията на писмения превод в Европейския съюз. Работата на писмените преводачи позволява на ЕС да изпълни законовите си задължения по отношение на комуникацията с гражданите.

Точка четвърта отделя внимание на устния превод в Европейския съюз. Възможността всеки да се изкаже на собствения си език е изключително важна за демократичната легитимност на ЕС. Устните преводачи в институциите на Съюза правят възможно общуването на много езици, когато

хората говорят, дори ако езиците на говорещите са различни.

Глава втора

Проблеми, произтичащи от езиковото многообразие в Европейския съюз

В Глава втора са разработени проблемите, които произтичат от езиковото многообразие в Европейския съюз.

Първата точка подлага на анализ мултилингвистичната природа на правото на Европейския съюз и тълкуването на някои дела от Съда на Европейския съюз. В основата си езикът е не само неутрален инструмент за изразяване на съдържанието на правото, но също и средство, с което то да бъде направлявано и контролирано. Начинът, по който се определят думите, е средство за структуриране на действителността в контекста на правото. В правото на ЕС Съдът определя и назовава социални факти, свързани с правото. Той определя начина, по който думите следва да се използват. В тази връзка Съдът на ЕС е всъщност действаща сила, която използва правомощието си да решава въпроса относно значението и най-подходящата интерпретация на дадена дума, фраза, клауза или по-обемен текст. Освен това особен интерес представляват решенията, в които Съдът изрично заявява методите, които използва за мотивиране на решенията си. СЕС използва три основни категории аргументи в доводите си: семиотични или лингвистични аргументи, систематични или контекстуални аргументи, както и динамични или функционални аргументи, които *inter alia* включват телеологични аргументи.

В повечето случаи методът на Съда на Европейския съюз за интерпретация се описва като телеологичен или този на преднамереното доказателство. С други думи правната интерпретация поставя като своя отправна точка целта на текста под въпрос. Чрез използването на телеологични доводи Съдът се

опитва да открие значението на текста от правото на ЕС, който трябва да интерпретира в определен случай. Следователно интерпретативният контекст на специфични клаузи от правото на ЕС се състои в целите и обектите на правната система на ЕС, както е изразено в Договорите. Поради тази причина често се разисква, че систематичните, контекстуалните и телеологичните аргументи заемат най-висока позиция в списъка от аргументи, използвани от Съда на Европейския съюз в доводите си. Лингвистичните аргументи, основани на значението на думите, се нареждат на последно място, понеже, както самият Съд на Европейския съюз признава, езикът е проблематичен аргумент в мултилингвистичната правна система. Мултилингвизмът е предизвикателство за правната интерпретация *inter alia* поради отклонения в езиковите версии, които са резултат от различни начини на концептуализиране на заобикалящия свят. Докато СЕС признава, че лингвистичната аргументация включва трудности в мултилингвистични правни условия, той въпреки всичко се отнася към езика и лингвистичните аргументи в съдебните си практики. Важно е да се спомене, че езиковата аргументация е проблематична в която и да било правна система, не само в мултилингвистичната правна система като тази на ЕС. Все пак несъмнено многоезичната природа на правото на ЕС прави лингвистичната аргументация още по-проблематична отколкото в едноезични или двуезични правни системи.

Предмет на анализ в тази част на разработката са:

- доводи чрез отправка към лингвистични аргументи;
- доводи чрез отправка към систематични и телеологични аргументи;
- празнота на лингвистичните аргументи;
- лингвистични аргументи и правна сигурност.

Контекстуалност на правното значение;

- правна сигурност и предсказуемост в мултилингвистичното право на ЕС;

- тълкуване на многоезични постановления от Съда на Европейския съюз;
- точност на законодателната цел в ЕС;
- Августинско тълкуване в законодателството на ЕС;
- мултилингвистично тълкуване на практика.

Втората точка отделя специално внимание на явления като евролингвистика, политическа лингвистика и кодификация на терминологията на Европейския съюз. Изяснена е същността на трите понятия и необходимостта от развитието на тези науки в България с оглед решаването на въпроси от правен, политически или езиков характер.

Глава трета

Проблеми, свързани с европейската терминология в българския език

В трета глава се разглеждат въпросите относно присъединяването на България към Европейския съюз, след което в българския език нахлуват десетки европейски термини, дефиниции и определения. Те често се наричат “европейски език” и включват понятия като *аки компютер, кохезионни фондове, преговорни глави, преходни периоди, пространство на свобода, сигурност и правосъдие, конвент за бъдещето на Европа* и др. Европейската терминология или т. нар. еврожаргон оказват влияние не само върху практиката на държавната администрация и политическия елит, но също така и върху обикновения българин, който ежедневно се сблъсква с тези термини. Много от тях не са кодифицирани, тъй като някои явления досега не са съществували в езика. Не съществува и терминологичен речник на Европейския съюз, който да служи като справочник и да улеснява разбирането на “европейския език”. Например, понятието “*acquis communautaire*” се превежда като “достигания на Общността”, но се употребява и в латинския вариант. Терминът е от френски

език и означава “ЕС – такъв, какъвто е” или с други думи, съвкупността от общи права и задължения, които държавите членки на Европейския съюз упражняват заедно.

В тази част на дисертацията са изяснени грешките под влияние на езика-първоизточник; смущения в комуникацията а ЕС, предизвикани от липсата на унифицирана европейска терминология (едновременно използване на английски и български вариант на дума с едно и също значение, вариантност на равнище дума, фонетична вариантност и съкращения).

Всички тези въпроси се свеждат до стандартизацията на терминологията на Европейския съюз в България, които досега не са решени. Изяснява се нуждата от електронен еврокорпус и съставяне на български евроречник, които да представят информация в лека за възприемане форма.

Втора точка обхваща от една страна политическата терминология в епохата на *глобализация* и от друга – българския език. В съвременния етап за глобализация се говори и в езикознанието - предимно в два аспекта. Като използване на общ трансглобален език в международното общуване, а именно английският. Другото е *интернационализацията*, т.е. създаването на общ езиков фонд, който се използва за улеснение при общуването на хората от различните нации. При интернационалната заемка въпросът се отнася не толкова за приемане от даден език, колкото за съотносителни единици в поне три езика, както семантично - т.е. еднаквост или сходство на значенията, така и формално. Например, *конфликт на интереси, кредитен рейтинг, финансова пирамида* – налице е в поне пет-шест езика.

Обновяване на лексиката най-вече с интернационализми се наблюдава в **политическия език**. В повечето случаи тя е от английски, но също и от френски, немски. Това са чуждици, адаптирани към езика фонетично и морфологично, но има и един интересен терминологичен пласт, който езиковедите

наричат варваризми. Той прониква със своята си графика направо на латиница. Варваризмите не са адаптирани към езика и се употребяват без да са навлезли в речника, като *софтполитика* - мека политика.

Наред с политическия език следва да се отбележи все по-големия интерес към езика за специални цели или най-вече **юридическия английски език**. Той е разгледан както в теорията и практиката на правото на Европейския съюз, така и в България. Лингвистичната интерпретация в правото е належаща, тъй като езикът е средство за изразяване на мисли и изводи, чрез който се формулират хипотези, правила и забрани в правните клаузи.

Глава четвърта

Тенденции в развитието на езиковото многообразие в Европейския съюз

Изложението в първа точка на четвърта глава е съсредоточено върху тенденциите в развитието на политиката за езиково многообразие в Европейския съюз. В Европейския съюз езиковата политика е отговорност на държавите-членки. Институциите на Европейския съюз играят поддържаща роля в тази област, базирана на принципа на субсидиарността, те подкрепят европейско измерение в езиковите политики на страните-членки. ЕС насърчава всичките си граждани да бъдат мултиезични, особено ги стимулира да могат да говорят два езика освен майчиния си. Макар ЕС да има ограничено влияние в тази област, понеже съдържанието на образователните системи е отговорността на отделните държави-членки, редица финансиращи програми на ЕС активно помагат за езиковото обучение и езиково многообразие.

Както става ясно от предишните три глави, езиковото многообразие помага както в професионален, така и в социален план. То отваря очите на хората и за културно многообразие като неразделна част от европейското богатство. Макар

проблемите, които може да предизвиква и объркването при тълкуване на различни текстове (правни, политически, журналистически и т.н.), мултилингвизмът е белег за перспективна работа, общуване и разбирателство не само в Европа, а и извън нея. Затова и не е случаен фактът, че европейският комисар по образование, култура, многоезичие и политика за младежта Андрула Василиу си поставя като важна задача насърчаването на изучаването на чужди езици от ранна възраст. Тя потвърждава гореизложеното, че трябва да се подкрепят не само двадесет и трите официални езика на ЕС, но и съществуващите шестдесет регионални и малцинствени езици. Нейна цел е всеки гражданин на ЕС да говори поне 2 чужди езика в допълнение към своя собствен език. Сред приоритетите на г-жа Василиу са насърчаване на политиките за намаляване на случаите на преждевременно напускане на училище и мерки за подобряване на политиките за повишаване на квалификацията, за мобилността с учебна цел и изучаване на езици.

В сърцето на стратегията за растеж на ЕС е нуждата от подкрепа на висшето образование, за да реализира целия си потенциал, да осигури на студентите умения за икономика на знанието и да помогне да се създаде растеж и професии. Целта е да се увеличи броят на студентите, които завършват, да се подобри качеството на обучение и висшето образование да направи всичко възможно, за да помогне на икономиката на ЕС да стане по-силна и да излезе от кризата.

Разгледани са редица програми, проекти и инициативи на Европейската комисия, които подкрепят културното и лингвистично многообразие, както и допринасят за целите за създаване на работни места и устойчив растеж. Някои от тези програми са „Младежта в действие”, „Творческа Европа”, „Еразъм за всички”, „Програма за нови умения и работни места”, „Шуман-Фулбрайт” и др.

Втора точка се спира на предизвикателствата за Европейския съюз по отношение на тенденциите в езиковото многообразие и по-специално на мултилингвистичната политика на Европейската комисия, които се свеждат до три основни цели: 1) окуражаване ученето на езици и лингвистичното многообразие в обществото; 2) подкрепяне на здрава многоезична икономика; 3) предоставяне на гражданите достъп до законодателството на ЕС, процедурите и информацията на собствения им език. ЕК определя ученето на чужд език като начин за противопоставяне на нетолерантността, ксенофобията и расизма. Идеята за владеене на повече езици от отделните граждани е много амбициозна, но не и неизпълнима. Ученето на езици е занимание за цял живот, започва в училище (или дори в предучилищна възраст) и продължава през всички нива на образованието и етапи от живота. Хубаво е да се научи един чужд език освен майчиния, но да се научи втори език е още по-хубаво. ЕС си дава сметка, че езиковите умения са неравномерно разпределени в различните страни и социални групи. Диапазонът на говорените чужди езици от гражданите е тесен. Затова разчитането само на един универсален език като английския (*lingua franca*), колкото и важен да е, не е достатъчно.

Заклучение

В заключението е изразено убеждението, че научно-изследователската цел е постигната, а именно – открояване на същността на езиковото многообразие и неговите най-обща характеристики; анализиране на проблемите, произтичащи от това разнообразие и предложения за справяне с някои от тях, в частност стандартизирането на терминологията на Европейския съюз в българския език.

Потвърждава се научната теза, че многоезичната политика на Европейския съюз не пречи, а помага при тълкуване на тектове от правен, политически или общ характер.

Наред с това са изведени редица общи изводи по така разгледаната проблематика на дисертационния труд, сред които могат да се направят следните обобщения:

➤ доказва се, че Европейският съюз се ангажира да опазва мултилингвизма, целящ да се говори и пише на езика на съответната държава-членка;

➤ подчертава се необходимостта от лингвистични, телеологически, синтактични или други видове аргументи, за да се стигне до логическа интерпретация на текстове от дела на Съда на Европейския съюз;

➤ изброяват се несъответствия на понятия, свързани с възприемането на кирилицата като азбука на Европейския съюз, които имат за цел да покажат необходимостта от унификация на т. нар. европейски език. Това означава, че е нужен Български евроречник и Електронен корпус на европейската терминология, които да помагат на преводачите от и на български език. За осъществяването на тези инициативи следва ангажираност от страна на различни професионалисти – терминолози, лингвисти, юристи, политолози и др.;

➤ потребен е метаезик, за да се опише цялото многообразие поради етапите на глобализация и интернационализация, оказващи значително влияние върху българския език, в частност политическия;

➤ доказва се, че езиците не само отразяват миналото на Европа, но също могат да подобрят и бъдещето му.

IV. СПРАВКА ЗА ПО-СЪЩЕСТВЕНИТЕ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Дисертационният труд запълва известна празнота в българската литература, доколкото за пръв път систематизира и изчерпателно анализира най-същностните проявления на политиката на езиково многообразие. Поне на докторанта не е известно друго изследване по разглежданата проблематика, което да обединява няколко различни подпроблема, да ги

свързва логически и функционално и да ги представя през една нова, но вътрешно единна призма.

2. Като принос на изследването би могъл да се посочи и фактът, че е избран многодискусионен и многоаспектен проблем – явлението еврожаргон, който няма стандартизация и до днес.

3. В изследването са изяснени и конкретизирани отделни понятия, като например „мултилингвизъм” и „монолингвизъм”; *“opting out”*, хибрида *“flexicurity”*, значения на термини като *Европа „по меню”*, *клауза рандеву*, *антикръстово законодателство* и други подобни. Наред с това са направени всички възможни класификации и систематизации, винаги когато анализът го изисква и позволява.

4. Сложният характер на разглежданите в дисертацията проблеми провокират на много места в труда собствената позиция на докторанта, който защитава изразените от него мнения в задочен диалог с други автори. Диалогичността на труда, изразеното съгласие или несъгласие с тезите на други автори, както и формулирането на собствени позиции също може да се определи като приносен момент.

Наред с посочените дотук по-обща моменти в дисертационния труд, могат да се изтъкнат и редица конкретни научни приноси:

5. Направена е оценка на организацията на писмения и устен превод в Европейския съюз, чиито дирекции свидетелстват за ефикасността и по-доброто общуване между институциите и гражданите. Анализирана е съществуващата лингвистична практика. Доказана е необходимостта програмите, проектите и дейностите на Европейската комисия и Европейския парламент да се разработват в съответствие с националните политики на всички държави-членки и увеличават възможностите за изучаване на чужди езици, сред които се включват и регионалните и малцинствени езици в Съюза.

6. Изведена е таксономия на правната основа на многоезичието в Европейския съюз. Направено е разграничение на строго политическите аспекти, свързани със съществуването

и функционирането на Европейския съюз от специфичната езикова проблематика. Анализирани са взаимовръзката между правото, европеистиката, международните отношения и лингвистиката.

7. Изчерпателно са обяснени редица аргументи, които се използват при интерпретиране на законови текстове. Обосновано е, че тълкуването на дела от Съда на Европейския съюз би могло да се улесни чрез разглеждане на текста на други езици. Доказва се, че в зависимост от текста, са необходими лингвистични, телеологически, синтактични или други видове аргументи, за да се стигне до логическа интерпретация.

8. Аргументирано се стига до нуждата от развитие на науки като евролингвистика и политическа лингвистика, които биха подпомогнали в решаването на казуси от езиков, правен или политически характер.

9. Обоснована е необходимостта от създаване на електронен еврокорпус, български евроречник, дискусии, семинари и срещи за разясняване на терминологията на ЕС и подпомагане на преводачите от и на български език.

10. Анализирани са политиката на ЕС за насърчаване на мултилингвизма, инициативи, проекти, програми и стратегии. Изведени са целите на Европейската комисия спрямо мултилингвистичната политика на Европейския съюз.

V. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Georgieva G. “Interpreting Multilingual Laws by the European Court of Justice and Accuracy of the Legislative Aim in the European Union” (под печат); участие в международна научно-практическа конференция на тема „Право, управление и медии през XXI век” по повод 20 години от създаването на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”.

2. Георгиева Г. „Многоезичието – част от културното многообразие на Европейския съюз” (под печат); участие в

международна конференция на тема „Езиците на културата” по повод 35 години от създаването на ЮЗУ „Неофит Рилски” и във връзка с юбилей на проф. д-р Надежда Драгова, проведена на 28-29.10.2011 г. от Факултета по изкуствата, катедра „Културология”.

3. Георгиева Г. „Границите на езика – значението на термините и думите в контекста на правото на Съда на Европейския съюз”, сборник ГРАНИЦИТЕ - Философски и политически прочити, издателство Фабер 2012 г., стр. 51-63.

4. Georgieva G. Language and Politics in the Communist World: Bulgaria, Hungary and Italy as Study Cases between 1956 and 1968, *Zeitgeschichte Journal*, 37. Jahrgang 2010 Heft 6, University of Wien, 380-396.

5. Георгиева Г. „Проблеми, свързани с европейската терминология в българския език” в сборник „Актуални проблеми, аспекти и перспективи на международните отношения”, том 2 на катедра „Международно право и международни отношения” към Правно-исторически факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, гр. Благоевград, университетско издателство 2010 г. в чест на 70 годишнината на проф. д-р Милан Миланов, стр. 200-212.

Summary

The issue dealt with in the present PhD thesis encompasses the language diversity as part of the cultural variety of the European Union, the emphasis being put on the legal bases as well as the support of linguistic multiformity through promotion of different programs and projects. More precisely, the PhD thesis concentrates on the existence of a regime of multilingual legislation that creates a difficult task for the European Court of Justice, which needs to decide upon disputes on the applicability of the law in a certain situation. The legal reasons of the Court on the meaning of concepts and terms are a matter of choice involving evaluative considerations and using multifarious arguments, i. e. systemic, teleological, linguistic, deontological, functional, etc.

The main purpose of the thesis is to prove that despite the fact that there is a big possibility for unconformity or controversy that might cause a collapse in the system, Babylon of Europe does not impede, but rather facilitate communication. The latter one undoubtedly contributes to the support of national and regional characteristics of languages and cultures. Although the sophisticated European language or Eurojargon may cause discrepancies, respectively in Bulgarian, there are efforts and suggestions to overcome the issues that have arisen partly from the acceptance of the Cyrillic alphabet as official in the European Union. The nature of the problems ensuing from the EU's multilingual policy is analyzed in the thesis from the standpoint of Law, European Studies, International Relations and Linguistics.
